

Zhodnocení Nejvyššího soudu SSR ze dne 20.04.1983, sp. zn. Cpj 28/82, ECLI:CZ:NS:1983:CPJ.28.1982.1

Číslo: 20/1983

Právní věta: K otázce poplatkové povinnosti odporcu při schválení zmiaru (§ 99 O. s. p.) v konání, v ktorom bal navrhovateľ oslobodený od súdnych poplatkov

Soud: Nejvyšší soud SSR

Datum rozhodnutí: 20.04.1983

Spisová značka: Cpj 28/82

Číslo rozhodnutí: 20

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Zhodnocení

Hesla: Bezpodílové spoluvlastnictví manželů, Odvolání, Poplatky soudní, Smír soudní

Předpisy: 99/1963 Sb. § 99

§ 146 116/1966 Sb. § 4

§ 20

§ 5

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Pri rozhodovaní o súdnych poplatkoch ostávajú v súdnej praxi ešte niektoré čiastkové otázky pre zovšeobecnenie získaných poznatkov a prijatie výkladových záverov k nim.

Jednou z takých otázok je posudzovanie poplatkovej povinnosti odporcu, ak uzavrel súdny zmier s navrhovateľom, ktorý v dôsledku oslobodenia od súdnych poplatkov (zo zákona či na základe rozhodnutia) nebol povinný zaplatiť poplatok z návrhu na začatie konania.

V praxi súdov Slovenskej socialistickej republiky bola zistená nejednotnosť rozhodovania v otázke, či ukladať alebo neukladať odporcovi poplatkovú povinnosť v týchto prípadoch, ale i určité ďalšie rozdiely alebo nedostatky pri posudzovaní súvisiacich otázok. Napr. sa vyskytli pochybenia pri určovaní výšky súdneho poplatku, splatnosti poplatkovej pohľadávky, pri posudzovaní začiatku plynutia lehoty na plnenie a v neposlednom rade i otázky napadnuteľnosti rozhodnutia o súdnom poplatku odvolaním.

1. Prax súdov je nejednotná už v tom, či v prípadoch schválenia zmiaru podľa § 99 ods. 2 O. s. p., ak navrhovateľ bol oslobodený od súdnych poplatkov, zatiaľ čo odporca túto výhodu nemal, možno odporcovi vôbec uložiť poplatkovú povinnosť. Prevažujú síce rozhodnutia, v ktorých sa na súdny poplatok tým či oným spôsobom pamätá, vyskytujú sa však i uznesenia bez výroku o súdnom

poplatku. V súdnej praxi teda v týchto prípadoch vo výrokovej časti uznesenia po schválení zmiernu a po uvedení jeho obsahu spravidla nasleduje samostatný odsek, v ktorom sa odporcovi uloží povinnosť zaplatiť príslušnú sumu súdneho poplatku. Niekedy sa odporca sám dobrovoľne zaväzuje zaplatiť súdny poplatok a poplatková povinnosť sa zahrňuje priamo do obsahu zmiernu.

Napr. Okresný súd v Trenčíne vo veci sp. zn. 10 C 300/80 schválil zmier v tomto znení: „Odporkyňa sa zaväzuje odstrániť drevenú garáž..., ako aj zaplatiť... Kčs súdneho poplatku.“

V odôvodňovaní výrokov o poplatkovej povinnosti prevláda odkaz na ustanovenie § 4 ods. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Zb. o súdnych poplatkoch, ale vyskytujú sa aj odôvodnenia obsahujúce citáciu písm. b) uvedeného ustanovenia, poprípade iba § 4 zákona č. 116/1966 Zb. bez bližšej konkretizácie. Súdny sa niekedy dovoľávajú iba procesných ustanovení (napr. § 142, § 146 alebo § 148 ods. 1 O. s. p.). Napokon často ostáva výrok o súdnom poplatku bez akéhokoľvek odôvodnenia. Ide pritom o výklad príslušných ustanovení zákona o súdnych poplatkoch, ako aj súvisiacich procesných ustanovení.

Súdne poplatky sú druhom trov konania (§ 137 O. s. p.), a preto sa ich dotýka i úprava rozhodovania o náhrade trov konania. Na zaplatenie súdneho poplatku v prospech štátu pamätalo i ustanovenie § 146 skôr platného zákona č. 142/1950 Zb. (v znení zákona č. 68/1952 Zb.), ktoré navyše obsahovalo i osobitnú úpravu pre prípad súdnej pokonávky. Podľa druhého odseku tohto ustanovenia bol pre určenie trov konania (včítane súdneho poplatku), ktoré mal odporca (od poplatkov neoslobodený) zaplatiť štátu, rozhodujúci obsah súdnej pokonávky vo veci samej.

Terajší Občiansky súdny poriadok (zákon č. 99/1963 Zb. v znení vyhlásenom pod č. 162/1973 a v znení zákona č. 133/1982 Zb.) v obdobnom ustanovení (§ 148 ods. 1) zmienku o súdnom poplatku neobsahuje, ba naopak, svojím doslovným obmedzením trov konania iba na tie, ktoré štát platil, vylučuje možnosť pojať súdny poplatok ako súčasť trov konania do rozhodnutia o ich náhrade štátu.

Táto zmena v znení procesného predpisu zrejme ovplyvnila prax niektorých súdov, avšak sama osebe na riešenie otázky poplatkovej povinnosti rozhodujúci vplyv mať nemôže. Odpoveď na otázku, či sa súdny poplatok vyberie alebo nie, treba hľadať iba v zákone o súdnych poplatkoch.

V tom smere treba dať za pravdu tým súdom, ktoré napriek zmene procesných predpisov vychádzajú ďalej z predpokladu že zákon o súdnych poplatkoch zmierny schválené podľa § 99 ods. 2 O. s. p. zo spoplatnenia nevypúšťa. Ak ustanovenie skôr platného zákona č. 173/1950 Zb. o súdnych poplatkoch dovoľovali ten výklad (hoci aj s oporou v ustanovení § 146 ods. 2 zákona č. 142/1950 Zb.), že od súdnych poplatkov neoslobodený odporca toho účastníka, ktorý je od súdnych poplatkov oslobodený, je v prípade súdnej pokonávky povinný zaplatiť štátu súdny poplatok primeraný obsahu pokonávky, treba rovnako vyložiť i ustanovenia teraz platného zákona č. 116/1966 Zb. Uvedené zákony sa v príslušných ustanoveniach totiž neodlišujú [porovnaj najmä § 4 ods. 3 zákona č. 173/1950 Zb. a § 4 ods. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Zb., prípadne § 4 ods. 2 a § 4 ods. 1 písm. b) týchto zákonov].

Možno, pravda, namietat, že by zákon č. 116/1966 Zb. o súdnych poplatkoch, ktorý v ustanoveniach § 4 ods. 1 písm. b) a § 5 ods. 1 písm. b) výslovne pamätá na súdny zmier uzavretý v zmierovacom konaní, mal obdobne výslovne upraviť poplatkovú povinnosť v prípadoch zmierov schvaľovaných podľa § 99 ods. 2 O. s. p., lebo ide o celkom rozdielne procesné postupy a skutočnosti. Zatiaľ čo zmierovacie konanie je konaním predbežným, upraveným v ustanoveniach § 67 až § 69 O. s. p., zmier schvaľovaný podľa § 99 ods. 2 O. s. p. možno uzavrieť počas konania upraveného v tretej, prípadne štvrtej časti O. s. p. (§ 79 a nasl.). Tento nedostatok rozlišovania v zákone o súdnych poplatkoch však nemožno preceniť. Znamenalo by to predpokladať, že zákon mienil spoplatniť iba zmierny uzavretý v zmierovacom konaní, čo by nepochybne postrádalo opodstatnenie.

Ostáva preto hľadať taký výklad príslušného ustanovenia § 4 ods. 1 zákona č. 116/1966 Zb., ktorý by v podstate odobril súčasnú prevažujúcu súdnu prax. Nakoľko eventualita uvedená v písm. a) tohto ustanovenia je vylúčená a eventuality uvedené v písm. b) a c) sú obmedzené na tam uvedené prípady, ostáva eventualita uvedená v písm. d) citovaného ustanovenia. Pokiaľ však súdy niekedy použili tohto ustanovenia odôvodňujú zjednodušene pomocou analógie, treba upozorniť, že poplatkové povinnosti takto (analógiou) rozširovať nemožno.

Východisko treba hľadať v odôvodnení, že súdny poplatok v súdnom konaní, v ktorom je navrhovateľ od poplatku oslobodený, je povinný zaplatiť odporca i v prípade, že sa na plnenie voči navrhovateľovi zaviazal sám dobrovoľne zmierom. Schválením zmierným súdom sa odporca tak dostáva do rovnakého postavenia, v akom by bol, keby súd rozhodol rozsudkom. Z poplatkového hľadiska [§ 4 ods. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Zb.] sa na schválený zmier účastníkov hľadí ako na prípad úplného alebo čiastočného vyhovenia návrhu. Ide o extenzívny výklad tohto ustanovenia, umožňujúci súčasne použiť ustanovenie § 5 ods. 1 písm. c) citovaného zákona o vzniku poplatkovej povinnosti a ukladať zaplatenie zodpovedajúcej časti súdneho poplatku odporcovi v súvislosti so schválením zmierným.

Z toho ďalej vyplýva, že odporca nemôže poplatkovú povinnosť na seba prevziať dobrovoľne v rámci zmierným. Jednak by to odporovalo kogentným poplatkovým ustanoveniam a jednak tu chýba účastník, s ktorým by bolo možné zmier o poplatku uzavrieť. Poplatková povinnosť vzniká buď zo zákona alebo sa ukladá v rámci trov konania. V tom smere je súd povinný pred schválením zmierným odporcu o poplatkových dôsledkoch poučiť (§ 5 O. s. p., § 16 zákona č. 116/1966 Zb.), aby odporca so zreteľom na ustanovenie § 146 ods. 1 písm. b) O. s. p. mohol prípadne v rámci konania o náhrade trov odvrátiť dôsledky všeobecného pravidla, že v prípade zmierným neplatí zásada úspechu v konaní.

2. Výšku poplatku treba určiť podľa obsahu zmierným. Vyplýva to z ustanovenia § 4 ods. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Zb., podľa ktorého je odporca, pokiaľ nie je od poplatku oslobodený, povinný zaplatiť zodpovedajúcu časť poplatku.

Nesprávne preto Okresný súd vo Vranove vo veci sp. zn. 6 C 156/80 uložil odporcovi povinnosť zaplatiť súdny poplatok na účet súdu 292 Kčs, hoci podľa obsahu zmierným sa odporca zaviazal zaplatiť na úplné uspokojenie uplatňovanej náhrady škody sumu 3285 Kčs. Súdny poplatok mal byť vyrubený sumou 132 Kčs.

Pri vyrubovaní súdneho poplatku treba i v týchto prípadoch brať do úvahy mimoriadne úľavy na súdnych poplatkoch poskytované podľa § 20 ods. 1 zákona č. 116/1966 Zb. Napr. bolo povolené oslobodenie od súdnych poplatkov vo výške polovice sadzby určenej v položke 1 písm. a) sadzobníka súdnych poplatkov (prílohy k zákonu č. 116/1966 Zb.) vo veciach vzájomnej vyživovacej povinnosti manželov a rozvedených manželov (pozri oznámenie uverejnené v číastke 2/1979 Zbierky inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti SSR). 1) V prípadoch schválených zmierným o týchto nárokoch to znamená, že odporcovi od súdneho poplatku osobne oslobodeného navrhovateľa [§ 11 ods. 2 písm. d) zákona č. 116/1966 Zb.] treba vyrubiť polovicu sumy, ktorú by inak bol povinný uhradiť podľa položky 1 písm. a) sadzobníka súdnych poplatkov s prihliadnutím na obsah zmierným a na pravidlá výpočtu poplatku z opakujúcich sa plnení (§ 3 ods. 3 zákona č. 116/1966 Zb.).

Správne bol podľa týchto zásad vyrubený poplatok napr. vo veci Okresného súdu v Senici sp. zn. 6 C 216/81. Odporca sa v rámci zmierným zaviazal platiť navrhovateľke ako príspevok na výživu rozvedeného manžela sumu 400 Kčs mesačne. Plnenie bolo dohodnuté na neurčitý čas. Cenou plnenia je trojnásobok ceny ročného plnenia. Poplatková povinnosť odporcu činila preto 288 Kčs (2% zo základu 14 400 Kčs).

Uvedená poplatková úľava sa však týka iba vzájomnej vyživovacej povinnosti manželov a rozvedených manželov [porov. aj stanovisko k výkladu niektorých ustanovení zákona č. 116/1966

Zb., uverejnené pod č. 14/1976 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk, bod b) vrátane poznámky na str. 112]. Nemožno ju preto uplatňovať v konaniach o iných nárokoch.

Vo veci Okresného súdu v Martine sp. zn. 7 C 75/82 bol schválený zmier síce medzi manželmi, ale o nároku podľa § 101 Zák. o rod., lebo išlo o úhradu plnenia vyživovacej povinnosti rodiča k dieťaťu. Citované ustanovenie upravuje osobitný rodinnoprávny vzťah (pozri aj č. 36/1969 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR), a preto použitá dvojpercentná sadzba súdneho poplatku podľa zmienenej úľavy tu nebola na mieste. Keďže nešlo o zmierovacie konanie (§ 67 a nasl. O. s. p.), neprichádzala, pochopiteľne, do úvahy ani sadzba podľa položky 8 písm. a) sadzobníka súdnych poplatkov (prílohy zákona č. 116/1966 Zb.).

3. Pri rozhodovaní o poplatkovej povinnosti zo zmiernu treba uplatniť aj všetky súvisiace ustanovenia zákona č. 116/1966 Zb. a prihliadať na opatrenia podľa neho vydané. Nemožno preto ukladať poplatkovú povinnosť tam, kde je to inak vylúčené.

Vo veci Okresného súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 9 C 1127/81, v ktorej sa navrhovateľka domáhala príspevku na výživu a úhrady nákladov spojených s tehotnosťou a zľahnutím (§ 95 Zák. o rod.), bolo v súvislosti so zmiernom na sumu 3600 Kčs uložené odporcovi zaplatiť 72 Kčs súdneho poplatku. Súdne konanie v takejto veci je však vecne oslobodené od poplatku [§ 11 ods. 1 písm. e) zákona č. 116/1966 Zb.].

Vo veci Okresného súdu v Leviciach sp. zn. 4 C 173/81 bolo v rámci poplatkovej povinnosti odporcovi uložené zaplatiť i sumu 280 Kčs, predstavujúcu súdny poplatok za spísanie návrhu na začatie konania [položka 17 písm. a) sadzobníka súdnych poplatkov]. Súd tu nerozlišoval medzi spísaním návrhu a konaním o ňom.

K uvedenej veci treba najprv všeobecne upozorniť, že použitie ustanovenia § 4 ods. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Zb. predpokladá vo všeobecnosti také súdne konanie, v ktorom sú účastníci v postavení navrhovateľa a odporcu. V konaní, v ktorom navrhovateľ nemá odporcu, nemožno citované ustanovenie uplatniť. Ako príklad takého konania sa v opatrení Ministerstva financií z 2. 1. 1968 č. 153/46 260/67 urobeného po dohode s Ministerstvom spravodlivosti podľa § 20 zákona č. 116/1966 Zb. uvádza práve zápisničné spísanie návrhu na začatie konania (pozri prílohu oznámenia č. 3, bod III. k § 4 bod 3, uverejneného v čiastke 1/1968 Zbierky inštrukcií a oznámení Ministerstva spravodlivosti). Možno tu pripomenúť aj argumentáciu v odôvodnení rozhodnutia uverejneného pod č. 32/1968 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR, týkajúceho sa povinnosti odporcu zaplatiť súdny poplatok za spísanie návrhu na rozvod manželstva.

So zreteľom na takýto všeobecný výklad ustanovenia § 4 ods. 1 písm. d) zákona č. 116/1966 Zb. neprichádza uloženie poplatkovej povinnosti odporcovi za poplatný úkon podľa položky 17 sadzobníka súdnych poplatkov samozrejme do úvahy ani v prípade schválenia zmiernu podľa § 99 ods. 2 O. s. p.

4. Pri ukladaní poplatkovej povinnosti treba pamätať i na splatnosť poplatkovej pohľadávky. V súdnych rozhodnutiach sa väčšinou síce používa trojdňová lehota, vyskytujú sa však prípady s lehotou 15 dní, 3 mesiace alebo vymedzenie lehoty určitým kalendárnym dňom; sú aj prípady rozhodnutí bez určenia splatnosti.

Napr. v uznesení Mestského súdu v Bratislave sp. zn. 6 Co 528/81 bola vyslovená iba poplatková povinnosť odporcu, bez stanovenia lehoty na splnenie. Odvolací súd tu rozhodol takto i o poplatku za odvolanie, ktoré však podal len odporca, a kde preto poplatková pohľadávka vznikla už podaním odvolania [§ 5 ods. 1 písm. a) zákona č. 116/1966 Zb.]; pre jej výšku nebol rozhodujúci ani obsah zmiernu.

Splatnosť poplatkovej povinnosti upravuje ustanovenie § 6 zákona č. 116/1966 Zb. V tomto ustanovení sa síce pamätá výslovne i na poplatkovú pohľadávku vzniknutú schválením zmiery, ale i z citácie § 5 ods. 1 písm. b) tohto zákona vyplýva, že sa tu mieni iba zmier schválený v zmierovacom konaní podľa ustanovení § 67 a nasl. O. s. p. Pre prípad zmiery schváleného podľa § 98 ods. 2 O. s. p. treba preto použiť ďalší odkaz na ustanovenie § 5 ods. 1 písm. c) zákona č. 116/1966 Zb. a vychádzať z predpokladaného uloženia povinnosti zaplatiť poplatok v súvislosti so schválením zmiery. Poplatková pohľadávka je v týchto prípadoch preto splatná do troch dní po právoplatnosti rozhodnutia o tejto povinnosti, ak súd neurčí lehotu dlhšiu.

Podľa všeobecne platných výkladových zásad (porovnaj napr. zborník I Najvyššieho súdu ČSSR „Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a o řízení před státním notářstvem“, SEVT, Praha 1974, str. 120) musí byť lehota na plnenie v súdnom rozhodnutí uvedená, aj keď ju určuje citované zákonné ustanovenie. Robí sa tak najmä z hľadiska následkov spojených s jej uplynutím. Podobne by malo byť odôvodnené konkrétnymi okolnosťami prípadu, ak súd určí dlhšiu ako zákonnú lehotu na splnenie.

5. Začiatok plynutia lehoty na splnenie poplatkovej povinnosti zákon spája (ako už bolo uvedené) s právoplatnosťou rozhodnutia o tejto povinnosti. Pritom vzniká otázka, či v prípade schválenia zmiery, keď podľa § 202 ods. 1 písm. h) O. s. p. (v znení zákona č. 49/1973 Zb.) nie je proti uzneseniu odvolanie prípustné, nadobúda spolu s právoplatnosťou uznesenia o schválení zmiery právoplatnosť aj výrok o poplatkovej povinnosti.

V praxi súdov prevažuje názor, že tu netreba rozlišovať, že uznesenie nadobúda právoplatnosť vždy ako celok, a síce jeho doručením (§ 167 ods. 2, § 159 ods. 1 O. s. p.). V zhode s týmto názorom sa v poučení o opravnom prostriedku poväčšine iba uvádza, že odvolanie proti uzneseniu nie je prípustné.

Naproti tomu napr. vo veciach Okresných súdov v Senici sp. zn. 8 C 48/80, v Žiari nad Hronom sp. zn. 7 C 789/80 a 7 C 129/80, v Trebišove sp. zn. 5 C 14/81 a 6 C 840/81 a v niektorých uzneseniach ďalších súdov sa v poučení správne pamätá tak na citované ustanovenie § 202 ods. 1 písm. h) O. s. p. vylučujúce odvolanie proti uzneseniu, ktorým bol schválený zmier, ako aj na možnosť odvolania proti výroku o poplatkovej povinnosti.

S takto formulovaným poučením treba súhlasiť. Výrok o poplatkovej povinnosti odporcu v prípade schválenia zmiery podľa § 99 O. s. p. je natoľko samostatný, že naň nemožno vzťahovať neprípustnosť odvolania upravenú v § 202 O. s. p. Poplatková povinnosť odporcu tu vzniká rozhodnutím vydaným v súvislosti so schválením zmiery [§ 5 ods. 1 písm. c) zákona č. 116/1966 Zb.]; uznesenie o schválení zmiery tu iba podmieňuje jej uloženie. Nie je vylúčené rozhodnúť o poplatku aj samostatne, prípadne dodatočne [porov. už citované stanovisko č. 14/1976 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk, bod f)]. Niet preto presvedčivých dôvodov pre názor, že odvolanie je vylúčené i proti výroku o súdnom poplatku.

V rámci poučenia o opravnom prostriedku treba preto vyjadriť, že proti výroku o schválení zmiery odvolanie nie je prípustné, kým výrok o povinnosti odporcu zaplatiť súdny poplatok možno napadnúť odvolaním v pätnásťdňovej lehote od doručenia uznesenia (§ 204 O. s. p.).

S takýmto poučením musí byť, pravda, v súlade i určenie lehoty na splnenie poplatkovej povinnosti.

Mestský súd v Košiciach vo veci sp. zn. 27 C 980/81 síce účastníkov konania poučil o možnosti podať odvolanie proti výroku o súdnom poplatku, začiatok lehoty na plnenie však nesprávne viazal na doručenie uznesenia, a nie až na jeho právoplatnosť.

6. Pre úplnosť tu treba upozorniť, že čiastočne odchylná je situácia v prípadoch zmierov v konaní o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov. I v prípadoch zmierov schválených podľa §

99 ods. 2 O. s. p. v takomto konaní treba totiž uplatniť osobitnú úpravu podľa ustanovenia § 4 ods. 1 písm. c) zákona č. 116/1966 Zb. (pozri č. 42/1972 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk, str. 148). Z toho potom vyplývajú ďalšie osobitosti, podrobnejšie rozvedené aj v č. 14/1976 Zbierky súdnych rozhodnutí a stanovísk, bod i). Závery týkajúce sa splatnosti poplatkovej pohľadávky a možnosti odvolania proti jej uloženiu (pozri časť 4. a 5.) sú však použiteľné všeobecne, teda i v prípadoch zmierov v konaní o vypořádání bezpodielového spoluvlastníctva manželov.

1) V ČSR porov. čiastku 4-5/1975 Sbírký instrukcí a sdělení ministerstva spravedlnosti ČSR.